

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:13

med anledning av motioner om vissa vatten- och avloppsfrågor m. m.

Motionerna

I motionen 1977/78:249 av Rune Torwald och Erik Johansson i Hållsta (båda c) hemställs att riksdagen anholder att regeringen låter undersöka möjligheten att genom ett pantsystem för batterier, lysrör etc. minska problemen med tungmetaller i miljön.

I motionen 1977/78:385 av Anton Fågelsbo (c) hemställs att riksdagen begär att regeringen prövar möjligheten av att enskilda avloppsanläggningar kan iordningställas genom beredskapsarbete och/eller med statsbidrag på motsvarande sätt som allmänna anläggningar.

I motionen 1977/78:473 av Torsten Karlsson och Maj-Lis Landberg (båda s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kvicksilverhaltigt avloppsvatten från tandvårdsinstitutioner och tandvårdsmottagningar bör renas före utsläppen i avloppsnäten.

I motionen 1977/78:785 av Tore Claesson och Oswald Söderqvist (båda vpk) hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen hemställer hos regeringen om att skyndsamt lägga fram förslag om b. åtgärder vid tandvårdsmottagningarna för att minska utsläppen av kvicksilver, c. lag om obligatorisk pantavgift på alla batterier som innehåller kvicksilver, bly eller kadmium, d. skärpta krav på kvicksilveravskiljning från luft- och vattenutsläpp inom berörda industrier.

I motionen 1977/78:787 av Erik Johansson i Hållsta och Rune Torwald (båda c) hemställs att riksdagen hos regeringen anholder att "minikalkmetoden" på lämpligt sätt utvärderas genom ytterligare försöksverksamhet.

I motionen 1977/78:1277 av Karl-Erik Svartberg m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning om statsbidrag till anläggningar för vattenförsörjning i kommuner inom riksintresseområden för rörligt friluftsliv.

Statsbidrag till enskilda avloppsanläggningar

Motionen

I motionen 1977/78:385 anføres att det för avloppsanläggningar i vissa fall kan utgå statsbidrag med normalt högst 50 % av kostnaden. Detta förutsätter emellertid att anläggningen är allmänförklarad och omfattar minst 50 personer. Däremot utgår inte statsbidrag för enskild avloppsanläggning. Enligt motionären är det självfallet så att de sanitära och miljövårdsmässiga

olägenheterna är mest framträdande när det gäller ett större antal hushåll. Detta utgör emellertid inte skäl att negligera de problem som finns på grund av att enskilda anläggningar inte uppfyller nu gällande miljökrav. Det förefaller motionären naturligt att fastighetsägare skall ha möjlighet till statligt stöd för iordningställande av enskilda avloppsanläggningar, särskilt som de kan bli ålagda att göra detta. I motionen framhålls vidare att en satsning på upprustning av de enskilda avloppsreningsanläggningarna också verksamt skulle kunna bidra till bättre sysselsättningsmöjligheter på landsbygden.

Gällande bidragsregler

Från förslagsanslaget Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m. utgår bidrag för ny-, till- eller ombyggnad av avloppsreningsverk m. m. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1968:308) om statsbidrag till avloppsreningsverk. Enligt övergångsbestämmelserna till kungörelsen får statsbidrag enligt kungörelsen (1959:251) om statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar beviljas sådana vatten- och avloppsföretag som efter särskilt tillstånd börjat utföras före den 1 juli 1968.

Bidraget avses utgöra en stimulans till utförandet av avloppsreningsverk med tillhörande utloppsledning. Under vissa villkor kan också bidrag utgå till kostnaderna för tillloppsledningar till ett reningsverk samt för överledning av avloppsvatten från ett samhälle till reningsverk för ett annat samhälle. Bidragsnivån – lägst 30 och högst 50 % av kostnaden – bestäms med hänsyn till reningsgraden vid verket. Bestämmelserna är generellt verkande så att bidrag utgår för alla företag där villkoren uppfylls.

Bidrag, som är maximerat till 5 milj. kr. för en och samma anläggning, utgår till kommun eller huvudman för sådan anläggning som förklarats för allmän enligt lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar eller äldre lag. I övrigt lämnas bidrag under förutsättning att reningsverket skall betjäna anläggningar som är avsedda för minst 50 personer eller är av motsvarande storlek samt att verket är avsett för längre gående rening än slamavskiljning. Bidragsnivån är beroende av effekten vid reningsverket. Denna bestämmelse tillämpas på så sätt att exempelvis för anläggningar för begränsad biologisk rening bidrag utgår med 30 % av kostnaden. Den högsta nivån – 50 % – tillämpas i fråga om biologiska verk med kemisk efterfällning, där reduktion avseende såväl biologisk förorening som fosfor uppgår till minst 90 %.

Aktuella utredningsförslag

I 1978 års budgetproposition anmäldes att statens naturvårdsverk utredde vilka ytterligare åtgärder som behövdes för att en acceptabel rening av det kommunala avloppsvattnet skulle uppnås. I samband därmed skulle också

bidragsgivningen komma att ses över. I propositionen framhölls att det var angeläget att ifrågakvarande utredning snarast genomfördes. Förslag borde redovisas i sådan tid att frågan kunde tas upp i nästa års budgetproposition. I sammanhanget redovisades också att riksrevisionsverket inom ramen för sin förvaltningsrevision också studerade bidragsgivningen till kommunala avloppsreningsverk.

Med skrivelse den 22 juni 1978 har *naturvårdsverket* överlämnat den tidigare aviserade utredningen avseende vilka ytterligare åtgärder som är nödvändiga för att en acceptabel rening av kommunalt avloppsvatten skall uppnås. I åtgärdsprogrammet har för den närmaste 10-årsperioden redovisats två alternativ: alt. 1 som upptar kostnader för åtgärder som kan sägas motsvara miljöskyddslagens krav med nuvarande tolkning och alt. 2 där investeringar för i dag bästa inom landet kända teknik (biologisk och kemisk rening kompletterad med slutfilter) redovisas. Totalkostnaderna kan för alt. 1 uppskattas till 2 900 milj. kr. och alt. 2 4 000 milj. kr. För alt. 1, som av naturvårdsverket uppfattas som det mest realistiska, har kostnaden fördelats med 1 900 milj. kr. för de första fem åren och med 1 000 milj. kr. för den senare hälften av prognosperioden.

För genomförande av åtgärdsprogrammet anser verket det nödvändigt med ett fortsatt statligt stöd, som i stort sett kan ha samma utformning som hittills. Emellertid föreslås att kraven skärps vad gäller bidragsnivå i förhållande till reningseffekt, innebärande bl. a. att statsbidrag inte utgår till utbyggnad för enbart biologisk rening. Denna ändring, som föreslås att gälla företag som påbörjas fr. o. m. 1980-07-01, medför att medelbidragsnivån sänks med ca 5 procentenheter i jämförelse med gällande regler. Vidare föreslås att statsbidrag med upp till 75 % skall utgå för anläggningar som byggs med ny teknik.

Riksrevisionsverket har i en rapport 1978-06-30 tagit upp frågor som berör bidragsgivningen till kommunala avloppsreningsverk. Rapporten innehåller synpunkter och förslag beträffande bl. a. granskningens inriktning, rollfördelningen mellan naturvårdsverket och länsstyrelserna samt naturvårdsverkets informationsansvar mot bidragstagare och andra.

Rening av avloppsvatten

Motionen

I motionen 1977/78:787 framhålls att avloppsvattenrening har blivit en tung utgiftspost i den kommunala ekonomin. Detta gäller inte minst de driftkostnader som närsaltreduktionen för med sig i form av utgifter för kemikalier. Som fällningsmedel används vanligen aluminiumsulfat, som i och för sig ger bra resultat men som har en försurande effekt på de vattendrag som tar emot avloppsvattnet. Försurningen av sjöar är i många delar av landet ett stort problem. Dels inverkar försurningen på fiskbeståndet och minskar

vattendragens rekreativa värde, dels torde höga kvicksilverhalter i fisk ha att göra med den ökande surhetsgraden i vattnet.

Motionärerna anför att två forskare – Uno Sundelin och Ulf Wikström i Örebro – inom sitt företag Suwikonsult har börjat utveckla en metod – ”minikalkmetoden” – där kalk utgör fällningskemikalie. De hittillsvarande försöken visar enligt motionärernas mening att man med denna metod når fullgod reningseffekt till en bråkdel av de driftkostnader som vanligen vidlåder närsaltreduktion.

Miljövårdsforskning m. m.

Från anslaget Miljövårdsforskning bestrids utgifter för företrädesvis målinriktad miljövårdsforskning. Hit räknas bl. a. forskning kring miljökonsekvenser av olika verksamheter, hushållning av naturresurser, miljöförhållanden och rekreation och friluftsliv. Forskningen leds av statens naturvårdsverk som har en särskild forskningsnämnd för denna uppgift. Forskningens inriktning styrs av informationsbehoven hos i första hand de administrativa organ som ansvarar för miljövården på olika nivåer. Härigenom kan forskningen bidra med ett vetenskapligt grundat faktaunderlag för planering och beslut i olika miljövårdsfrågor.

Forskningsnämnden har utarbetat ett samlat program för forskningsverksamheten. Tillgängliga resurser kommer att koncentreras till vissa prioriterade projektområden. En mindre del av resurserna måste dock reserveras för forskningsbehov som uppkommer efterhand. I förenämnda forskningsprogram ingår som ett av delprogrammen Miljökonsekvenserna av kommunalt avloppsvatten, slam och fast avfall.

Försök med den s. k. minikalkmetoden har bl. a. gjorts vid reningsverk i Örebro, Kumla och Hallsbergs kommuner. Styrelsen för teknisk utveckling har ställt vissa medel till förfogande för utvecklingsarbetet. Tekniska högskolan har också varit inkopplad på försöken. Från STU föreligger rapporten Kalkbesparande fällningsmetodik. Sundelin och Wikström har emellertid förklarat sig inte kunna acceptera denna rapport.

Svenska vatten- och avloppsverksföreningen är i samarbete med statens råd för byggnadsforskning och styrelsen för teknisk utveckling engagerad i vissa undersökningar i syfte att effektivisera och förbilliga driften vid de kommunala avloppsreningsverken.

Åtgärder mot utsläpp av kvicksilver och andra tungmetaller m. m.

Motionerna

I motionerna 1977/78:249, 1977/78:473 och 1977/78:785 framförs olika förslag i syfte att förhindra eller begränsa skadeverkningar till följd av utsläpp av kvicksilverhaltiga ämnen och andra tungmetaller i miljön. Bland åtgär-

derna som föreslås kan nämnas krav på installerande av särskilda anordningar vid tandvårdsmottagningarna för att uppsamla kvicksilverrester i gammalt amalgam m. m. samt skärpta krav på kvicksilveravskiljning från industrier. Förslag om införande av ett pantsystem för elbatterier, lysrör o. d. i syfte att eliminera eller minska problemen med tungmetaller i miljön förs vidare fram.

Pågående verksamhet

De centrala bedömningarna enligt lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor åvilar produktkontrollnämnden. Nämndens främsta uppgift är att meddela generella föreskrifter om import och hantering av hälso- och miljöfarliga varor, att leda, samordna och i stort övervaka produktkontrollen samt att i övrigt fungera som centralt organ för ärenden som kan aktualiseras genom lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. Produktkontrollnämndens arbete bör bl. a. inriktas på att ta initiativ till och samordna kartläggning och undersökning av varor som kan misstänkas vara farliga.

För att kunna ligga till grund för beslut i produktkontrollnämnden kräver ofta befintligt forskningsmaterial viss komplettering och bearbetning. Under budgetåren 1973/75 har för den skull för produktkontrollnämndens behov 500 000 kr. årligen stått till förfogande under naturvårdsverkets myndighetsanslag. Sedan budgetåret 1975/76 har nämnden för ändamålet förfogat över ett särskilt anslag till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor, som under budgetåret 1975/76 uppgått till 1 000 000 kr. och under 1976/77 till 1 500 000 kr. För budgetåret 1977/78 har för ändamålet anvisats ett belopp av 2 000 000 kr., vilket för budgetåret 1978/79 uppräknats till 2 160 000 kr.

Inom problemområdet metaller har kvicksilver och bly bearbetats inom projekt stödda av produktkontrollnämnden. En inventering av kvicksilverflödena i det svenska samhället har utförts och ett flertal delprojekt rörande bensenblyets effekter har slutrapporterats och legat till grund för nämndens beslut rörande blyhalten i motorbensin.

Beträffande kvicksilverhanteringen i Sverige har kommit fram att kvicksilverutsläppen till luft från sopförbränning uppgår till samma storlek, ca 2 000 kg/år, som utsläppen från kloralkaliindustrin. De största källorna till denna kvicksilvermängd är batterier och tandläkaramalgam. Det allvarliga i denna situation är att utan reglerande åtgärder kommer utsläppen från sopförbränning att öka och snart vara den dominerande kvicksilveremittenten i Sverige. Inom produktkontrollbyrån och naturvårdsverkets tekniska avdelningar drivs dock nu i samarbete med representanter för batteribranschen och tandläkarna ett utredningsarbete för att belysa möjligheterna att radikalt minska kvicksilverspridningen till miljön.

Statsbidrag till vissa anläggningar för vattenförsörjning

Motionen

I motionen 1977/78:1277 anføres att den starkt ökade befolkningen sommartid i Bohusläns kustkommuner bl. a. medför kraftigt ökade kostnader för de berörda kommunerna i va-hänseende. Dimensioneringen av avloppsreningsverk och vattenförsörjning måste exempelvis i vissa fall flerdubblas jämfört med normala förhållanden. I riktlinjerna för hushållning med mark och vatten har Bohusläns kustområde och skärgård betraktats som ett av landets viktigaste områden för rörligt friluftsliv. Särskilt betydelsefull har den "obrutna kusten", dvs. området mellan Brofjorden och norska gränsen, ansetts vara.

Detta ställer bl. a. krav på att kommunerna förbättrar den tekniska servicen, vilket innebär merkostnader som f. n. inte helt kompenseras i statsbidragshänseende vad gäller avloppsreningsverk. Särskilt statsbidrag utgår över huvud taget inte till anläggningar för vattenförsörjning. Enligt årets budgetproposition kan statsbidrag med upp till 75 % utgå för avloppsreningsverk i kommuner av typ Bohusläns kustkommuner. Ett liknande statsbidrag bör enligt motionärerna införas för anläggningar för vattenförsörjning.

Gällande bidragsregler

Enligt beslut av 1976 års riksdag har förhöjt statsbidrag med högst 75 % kunnat utgå för ny-, till- eller ombyggnad av avloppsreningsverk inom Vindelälvsområdet om arbetena påbörjats före den 1 juli 1977. Eftersom ett flertal planerade reningsverksutbyggnader inom detta område ännu inte hunnit sättas i gång, har genom beslut vid riksmötet 1977/78 tiden för förhöjda bidrag inom detta område förlängts. Statsbidrag med upp till 75 % bör efter särskild prövning av regeringen också kunna utgå i vissa andra fall för avloppsreningsanläggningar i mindre kommuner där kommunens kostnader blir mycket stora till följd av att reningsverken måste dimensioneras med hänsyn till en omfattande turism eller när det gäller områden för vilka med stöd av 8 § miljöskyddslagen meddelats särskilt förordnande för att skydda vattenområde mot utsläpp av avloppsvatten.

1968 års riksdag beslöt på förslag av regeringen att det statliga stödet till vatten- och avloppsanläggningar fr. o. m. den 1 juli 1978 skulle begränsas till avloppsanläggningar. Tidigare bestämmelser syftade inte i första hand till att stimulera till åtgärder för att motverka vattenföroreningar. En förhållandevis stor del av dåvarande anslag hade använts till bidrag till vattenförsörjningsanläggningar och ledningar i anslutning härtill. I ett läge då energiska åtgärder måste vidtas för att minska föroreningen i våra vatten var det enligt statsmakternas mening motiverat att det statliga stödet lades om och helt inriktades på att stimulera byggandet av avloppsreningsverk med långt gående rening (prop. 1968:37, JoU 1968:19, rskr 1968:165).

Rekreationsberedningens förslag

Beredningen för samordning av statens insatser för turism och rekreation (rekreationsberedningen) har i april 1978 i en rapport till regeringen redovisat de erfarenheter som vunnits av det hittills utförda arbetet samt därutöver gett vissa synpunkter på den fortsatta verksamheten. Rapporten berör endast en första etapp av de åtgärder som beredningen anser erforderliga för att uppnå de mål som anges i den av riksdagen fastlagda rekreationspolitiken (Ds Jo 1978:2). I rapporten redovisas olika förslag till åtgärder i syfte att stimulera en mera positiv utveckling än hittills av turism och rekreation. Bl. a. föreslår beredningen att ett rekreationspolitiskt stöd (lån och/eller bidrag) inrättas. I sin närmare beskrivning av förslaget anför beredningen bl. a. följande.

Beredningen förordar att ett särskilt rekreationspolitiskt investeringsstöd för infrastrukturåtgärder samt för boende- och aktivitetsanläggningar tillskapas. Detta bör kunna ske som en utveckling av nuvarande anläggningsstöd vad avser dess stöd till turism och rekreation. Investeringsstödet bör likna de båda nuvarande stödformerna lokaliseringssstöd och anläggningsstöd och kunna avse såväl kommunala investeringar i infrastrukturanläggningar (vatten och avlopp, vägar, parkeringsplatser, gästhamnar och andra serviceanläggningar) som uppförande i kommunal eller enskild regi av aktivitets- och boendeanläggningar t. ex. skidbackar, liftar, badplatser, stugbyar, vandrarhem och campingplatser.

Det nya stödet som beredningen förordar anses inte böra ersätta befintliga stödformer som t. ex. lokaliseringssstöd eller statsbidrag till vägar, reningsverk m. m. Det bör i första hand utnyttjas för service- och aktivitetsanläggningar i samband med planmässiga utbyggnader av viktigare rekreationsområden. Det bör därvid vara möjligt att på ett lämpligt sätt avväga och samordna det rekreationspolitiska investeringsstödet bl. a. med hänsyn till villkoren för annat statligt investeringsstöd som eventuellt skulle kunna komma i fråga för utbyggnaden. Stödet bör enligt förslaget kunna avse såväl lån som bidrag.

Rekreationsberedningens rapport har under sommaren 1978 remissbehandlats. F. n. pågår inom regeringskansliet arbete med att sammanställa yttranden över rapporten från ett 80-tal remissinstanser.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande ett antal under allmänna motions-tiden 1978 väckta motioner rörande vatten- och avloppsfrågor. I motionerna tas upp frågor om statsbidrag till enskilda avloppsanläggningar, prövning av metoder för rening av avloppsvatten, åtgärder mot kvicksilverutsläpp m. m. samt om statsbidrag till anläggningar för vattenförsörjning i områden med omfattande turism under viss del av året.

Statsbidrag till enskilda anläggningar. Enligt kungörelsen (1968:308) om statsbidrag till avloppsreningsverk kan statsbidrag bl. a. utgå till ny-, till- eller ombyggnad av sådant verk. Bidraget, som är maximerat till 5 milj. kr. för en och samma anläggning, utgår till kommun eller huvudman för sådan anläggning som förklarats för allmän enligt lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar eller äldre lag. I övrigt lämnas bidrag under förutsättning att reningsverket skall betjäna anläggningar som är avsedda för minst 50 personer eller är av motsvarande storlek samt att verket är avsett för längre gående rening än slamavskiljning. Bidragsnivån är beroende av effekten vid reningsverket.

Enligt motionen 1977/78:385 bör riksdagen begära att regeringen prövar möjligheten av att enskilda avloppsanläggningar kan iordningställas genom beredskapsarbete och/eller med statsbidrag på motsvarande sätt som allmänna anläggningar. Även om det självfallet är så att de sanitära och miljövårdsmässiga olägenheterna är mest framträdande när det gäller ett större antal hushåll, finns enligt motionärens mening inte skäl att negligera problemen med att enskilda anläggningar ej uppfyller nu gällande miljökrav.

Som framgår av den föregående redogörelsen har statens naturvårdsverk i juni 1978 för regeringen presenterat resultatet av en av verket utförd utredning avseende vilka åtgärder som behövs för att en acceptabel rening av det kommunala avloppsvattnet skall uppnås. Vidare har riksrevisionsverket inom ramen för sin förvaltningsrevision studerat bidragsgivningen till kommunala avloppsreningsverk. Synpunkter och förslag med anledning av denna granskning har redovisats i en rapport i juni detta år.

Frågan om den fortsatta bidragsgivningen till avloppsreningsanläggningar är sålunda föremål för uppmärksamhet från regeringens och berörda myndigheters sida. Ärendet är bl. a. föremål för regeringens prövning i samband med utarbetandet av nästa års budgetproposition. I avvaktan på resultatet av pågående överväganden i ämnet finner utskottet inte anledning att nu påyrka en prövning av frågan om sådan utvidgning av bidragsområdet som föreslås i motionen 1977/78:385. Denna bör därför enligt utskottets mening lämnas utan åtgärd.

Rening av avloppsvatten. I motionen 1977/78:787 framhålls att avloppsvattenrening medför betydande kostnader för kommunerna. Detta gäller inte minst de driftkostnader som närsaltreduktionen för med sig i form av utgifter för kemikalier. Som fällningsmedel används vanligen aluminiumsulfat, som i och för sig ger bra resultat men som har en försurande effekt på de vattendrag som tar emot avloppsvattnet. Motionärerna pekar i sammanhanget på vissa försök som gjorts med kalk som fällningskemikalie – den s. k. minikalkmetoden. De hittillsvarande försöken visar enligt motionärernas mening att man med denna metod når fullgod reningseffekt till en bråkdel av de driftkostnader som vanligen vidlåder närsaltreduktion. Enligt motionen bör riksdagen

uttala sig för en utvärdering av metoden genom ytterligare försöksverksamhet.

Motionen berör angelägna problem som det i och för sig är motiverat att uppmärksamma. Såväl försurningsproblematiken som frågan om att hålla nere kommunernas kostnader för avloppsreningsverksamheten är av hög angelägenhetsgrad härvidlag. Det torde dock inte få anses vara riksdagens sak att ta upp sådana speciella projekt av mera teknisk karaktär som motionen 1977/78:785 avser. Detta synes närmast vara en fråga för de organ som tillsatts för att svara för den närmare fördelningen av forskningsresurserna, alltså på förevarande område forskningsnämnden vid naturvårdsverket, styrelsen för teknisk utveckling och liknande. Av den inledningsvis lämnade redogörelsen framgår också att de i motionen berörda problemen är uppmärksammade av bl. a. dessa organ. Sålunda ingår i ett av naturvårdsverkets forskningsnämnd utarbetat program ett projekt som rör miljökonsekvenserna av kommunalt avloppsvatten, slam och fast avfall. Vidare pågår i samarbete mellan svenska vatten- och avloppsföreningen, statens råd för byggnadsforskning och styrelsen för teknisk utveckling undersökningar i syfte att effektivisera och förbilliga driften vid de kommunala avloppsreningsverken. Dessa undersökningar omfattar bl. a. ett projektområde rörande processteknik, vari även ingår en utvärdering av metoder med kalkfällning av den typ som den s. k. minikalkmetoden representerar.

I sammanhanget må nämnas att statens råd för byggnadsforskning bland forskningsresultat som under senare år uppnåtts bl. a. redovisat (se budgetpropositionen 1977/78:100 bil. 16, s. 54) att ett omfattande geohydrologiskt FoU-arbete har gett underlag för en omprövning av hur samhällets tekniska system för omhändertagande av dagvatten skall utformas. Nya anvisningar som utformas av naturvårdsverket i samråd med planverket kan leda till att huvuddelen av den planerade utbyggnaden av dubbla avloppssystem kan slopas med besparingar av miljardbelopp hos kommunerna som följd.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen lämnar motionen 1977/78:787 utan åtgärd.

Åtgärder mot utsläpp av kvicksilver och andra tungmetaller m. m. Olika förslag till åtgärder i syfte att förhindra eller begränsa skadeverkningar till följd av utsläpp i miljön av kvicksilverhaltiga ämnen och andra tungmetaller förs fram i motionerna 1977/78:249, 1977/78:473 och 1977/78:785. Motionerna tar, såvitt nu är i fråga, framför allt upp de problem som sammanhänger med hanteringen av tandläkaramalgam samt elbatterier o. d. Den sistnämnda motionen berör emellertid också kvicksilverutsläppen från olika industrier.

Utskottet vill erinra om att det enligt lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor närmast åvilar produktkontrollnämnden att svara för de centrala bedömningarna. Nämnden skall därvid bl. a. leda, samordna och i stort övervaka produktkontrollen samt i övrigt fungera som centralt organ för

ärenden som kan aktualiseras genom lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. Produktkontrollnämndens arbete bör bl. a. inriktas på att ta initiativ till och samordna kartläggning och undersökning av varor som kan misstänkas vara farliga.

För att kunna ligga till grund för beslut i produktkontrollnämnden kräver ofta befintligt forskningsmaterial viss komplettering och bearbetning. Produktkontrollnämnden förfogar för ändamålet över ett särskilt anslag till Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor, som f. n. uppgår till 2 160 000 kr.

Av den föregående redogörelsen framgår att produktkontrollnämnden bl. a. stött vissa undersökningar rörande kvicksilver. En inventering av kvicksilverflödena i det svenska samhället har sålunda utförts. Undersökningarna har utvisat att tandvården är en av de stora källorna för kvicksilverutsläpp i vårt land f. n. Den andra stora källan, sedan industrins utsläpp enligt naturvårdsverket kraftigt minskat, utgörs av kvicksilverbatterierna. För att komma till rätta med problemet inom tandvården pågår sedan ungefär ett år ett samarbete mellan naturvårdsverket och produktkontrollnämnden samt Sveriges tandläkareförbund och Svenska landstingsförbundet. På samma sätt samarbetar de miljökontrollerande organen med företrädare för batteribranschen för att undersöka möjligheterna att radikalt minska kvicksilverspridningen i miljön.

Vad gäller skärpta krav på kvicksilveravskiljning vid utsläpp från industrier vill utskottet framhålla att hithörande frågor bl. a. ägnas uppmärksamhet i samband med ärenden om tillståndsprövning enligt miljöskyddslagens bestämmelser. Utvecklingen synes ha präglats av en alltmera skärpt inställning i hithörande frågor från de miljövärdande samhällsorganens sida.

De i motionerna nu berörda frågorna är som framgår av vad utskottet anfört föremål för särskild uppmärksamhet från de ansvariga miljövärdorganens sida. Någon anledning för riksdagen att på grund av motionerna nu ta något särskilt initiativ i ämnet förefaller inte motiverad. Utskottet vill i förevarande sammanhang även hänvisa till de överväganden som sker inom miljöskyddsutredningen (Jo 1976:06) i syfte att ytterligare förbättra samhällets möjligheter att ingripa mot och kontrollera miljöfarlig verksamhet.

Mot bakgrund av vad nu anförts förordar utskottet att förevarande del av motionen 1977/78:785 samt motionerna 1977/78:249 och 1977/78:473 inte föranleder någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Statsbidrag till vissa anläggningar för vattenförsörjning. Enligt beslut i år av riksdagen kan statsbidrag efter särskild prövning av regeringen i vissa fall utgå med upp till 75 % för avloppsreningsanläggningar i mindre kommuner där kommunens kostnader blir mycket stora till följd av att reningsverken måste dimensioneras med hänsyn till en omfattande turism eller när det gäller områden för vilka med stöd av 8 § miljöskyddslagen meddelats särskilt förordnande för att skydda vattenområde mot utsläpp av avloppsvatten.

I motionen 1977/78:1277 föreslås att ett liknande statsbidrag införs till anläggningar för vattenförsörjning i kommuner inom riksintresseområden för rörligt friluftsliv. Mot bakgrund av förhållandena i Bohusläns kustkommuner framhåller motionärerna att den starkt ökade befolkningen sommartid bl. a. medför kraftigt ökade kostnader för de berörda kommunerna i vattenhänseende. Dimensioneringen av avloppsreningsverk och vattenförsörjning måste exempelvis i vissa fall flerdubblas jämfört med normala förhållanden. Detta ställer bl. a. stora krav på att kommunerna förbättrar den tekniska servicen, vilket innebär merkostnader som f. n. inte helt kompenseras i statsbidragshänseende vad gäller avloppsreningsverk.

Utskottet vill erinra om att det statliga stödet till vatten- och avloppsanläggningar genom beslut av 1968 års riksdag under senare tid enbart avsett avloppsanläggningar. I ett läge då energiska åtgärder måst vidtas för att minska föroreningen i våra vatten har det från statsmakternas sida ansetts motiverat att det statliga stödet helt inriktas på att stimulera byggandet av avloppsreningsverk med långt gående rening. De åtgärder som vidtagits har också medfört en avsevärd förbättring av förhållandena inom vattenvårdsområdet. Ytterligare åtgärder erfordras dock, vilket bl. a. redovisats av statens naturvårdsverk i ett åtgärdsprogram som presenterats regeringen inför höstens budgetarbete.

Behovet av en ändamålsenlig vattenförsörjning har som framgår av vad nu anförts i princip fått stå tillbaka för reningsintresset när det under senare tid gällt att från statens sida genom särskilt bidrag stimulera byggandet av vatten- och avloppsanläggningar. Detta innebär emellertid enligt utskottets mening inte att skäl saknas att genom någon form av statligt stöd i vissa fall även främja tillkomsten av vattenförsörjningsanläggningar. Utskottet är för sin del sålunda väl medvetet om att det kan föreligga betydande svårigheter för många kommuner att lösa hithörande problem inom rekreatiomsområden som är föremål för en omfattande turism med starka säsongsvariationer. Att motionen 1977/78:1277 pekar på ett viktigt problem står sålunda fullt klart. Emellertid vill utskottet erinra om att hithörande frågor ägnats uppmärksamhet inom den med anledning av riksdagens beslut år 1975 tillsatta beredningen för samordning av statens insatser för turism och rekreation (rekreatiomsberedningen). I en i april 1978 avlämnad rapport till regeringen (Ds Jo 1978:2) har rekreatiomsberedningen bl. a. förordat införandet av ett särskilt rekreatiomspolitiskt investeringsstöd för vissa strukturåtgärder i samband med planmässiga utbyggnader av viktigare rekreatiomsområden. Stödet bör enligt beredningens förslag kunna avse bl. a. kommunala investeringar i vattenförsörjnings- och avloppsanläggningar. Efter en omfattande remissbehandling är ärendet f. n. föremål för prövning inom jordbruksdepartementet.

Med vad här anförts bör motionen 1977/78:1277 kunna anses besvarad.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. beträffande statsbidrag till enskilda avloppsanläggningar lämnar motionen 1977/78:385 utan åtgärd,
2. beträffande rening av avloppsvatten lämnar motionen 1977/78:787 utan åtgärd,
3. beträffande åtgärder mot utsläpp av kvicksilver m. m. lämnar utan åtgärd motionerna
 - a. 1977/78:249,
 - b. 1977/78:473 och
 - c. 1977/78:785 i förevarande del,
4. beträffande statsbidrag till vissa anläggningar för vattenförsörjning anser motionen 1977/78:1277 besvarad med vad utskottet anfört.

Stockholm den 29 november 1978

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s), Hans Wachtmeister (m), Sven Lindberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Gunnar Olsson (s), Märta Fredrikson (c)*, Håkan Strömberg (s), Tage Adolfsson (m), Stig Alftin (s)*, Rune Johnsson i Mölndal (c), Kerstin Anér (fp)*, Erik Johansson i Simrishamn (s)*, Arne Persson (c) och Wivi-Anne Radesjö (s)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.